

Olsztyn, 30.03.2018r.

Prof. dr hab. inż. Ryszard Żróbek, prof. zw.
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Geodezji, Inżynierii Przestrzennej i Budownictwa
Katedra Zasobów Nieruchomości
r зробek@uwm.edu.pl

RECENZJA

rozprawy doktorskiej pod tytułem **"Statystyczne badanie wpływu determinant rynku nieruchomości na poziom rozwoju leasingu nieruchomości"** opracowanej przez mgr Mirosława Górskiego

1. Wprowadzenie i dane ogólne

Recenzowana rozprawa doktorska została wykonana pod kierunkiem dr hab. Iwony Foryś z Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania .

Główny problem badawczy, którym zajmował się Doktorant dotyczył leasingu nieruchomości w warunkach przekształcenia polskiej gospodarki począwszy od 1990 r.

Rozprawa doktorska została napisana na 268 stronach, wliczając w to załączniki i tabele końcowe.

Bibliografia obejmuje pozycje zwarte, artykuły, źródła internetowe oraz akty prawne istotnie związane z tematyką rozprawy doktorskiej.

Ze względu na specyfikę problemu poruszanego w rozprawie doktorskiej wykorzystano bibliografię z lat 1980-2017. Jest to podyktowane między innymi celem opracowania oraz ukazania problemu leasingu w Polsce w dłuższym okresie czasu. Część pozycji literatury była napisana w języku angielskim, a część w języku niemieckim . Przeważają jednak publikacje publikowane w języku polskim.

W pracy zawarto też dokumentację przeprowadzonych badań zawartą w załącznikach nr 1 i nr 2 (ankieta oraz wyniki badań ankietowych).

Rozprawa obejmuje 6 rozdziałów (podzielonych następnie na podrozdziały), wnioski, bibliografię, spis tabel, spis rysunków oraz załączniki.

Nie wnoszę istotnych uwag do strony redakcyjnej i językowej rozprawy doktorskiej. Wydaje się jednak, że sam tytuł dysertacji mógłby być bardziej dopracowany w sensie formalnym.

2. Cele, hipotezy i metoda pracy.

Na stronie 11 Rozprawy sformułowano następujący cel główny:

Ocena leasingu nieruchomości na tle innych sposobów finansowania i dysponowania nieruchomością oraz identyfikacja i analiza przyczyn niskiego zainteresowania przedsiębiorców tą formą finansowania nieruchomości.

Realizacja celu głównego wymagała zestawienia następujących celów cząstkowych:

- 1) ocena możliwości finansowania nieruchomości przez podmioty gospodarcze;**
- 2) klasyfikacja i ocena struktury leasingu nieruchomości;**
- 3) wskazanie stymulant i destymulant rozwoju rynku nieruchomości wpływających na poziom leasingu nieruchomości w Polsce;**
- 4) ocena popularności leasingu nieruchomości wśród przedsiębiorców.**

Określono też następującą hipotezę badawczą:

Główną determinantą niskiej popularności leasingu nieruchomości w Polsce jest niekorzystne dla leasingu otoczenie ekonomiczno-prawne rynku nieruchomości oraz cechy przedmiotu leasingu w aspekcie fizycznym, ekonomicznym i prawnym.

Sformułowano także trzy hipotezy pomocnicze:

- H1: *Leasing nieruchomości cechuje wysoki poziom ryzyka systematycznego i specyficznego, właściwego dla inwestycji na rynku nieruchomości.***
- H2: *Niechęć do finansowania nieruchomości środkami obcymi jest odwrotnie proporcjonalna do wielkości podmiotu gospodarczego..***
- H3: *Brak zainteresowania leasingiem nieruchomości wynika z niskiej aktywności przedsiębiorców na rynku nieruchomości.***

Powyższe hipotezy były następnie weryfikowane z wykorzystaniem innych rozwiązań zawartych w literaturze przedmiotu. Przeprowadzono też badania testowe na wybranej próbie przedsiębiorstw w Bydgoszczy.

Trochę zaskakuje liczba celów cząstkowych (4) oraz liczba sformułowanych hipotez badawczych (3).

Przedmiotem badań była instytucja leasingu na polskim rynku nieruchomości w latach 1990-2016. Problem badawczy, przyjęte hipotezy badawcze oraz założony cel pracy zdecydowały o doborze metod badawczych. Wykorzystano metody badań reprezentacyjnych, wybrane narzędzia statystyki opisowej oraz modelowania ekonometrycznego. Wiąże się to z przyjętymi założeniami wstępnymi oraz konsekwencją w realizacji kolejnych celów cząstkowych. Nie wnoszę zastrzeżeń do tej części rozprawy doktorskiej.

Osiągnięciu założonych wcześniej celów badawczych służyły między innymi studia literaturowe, w szczególności polskiej i anglojęzycznej literatury ekonomicznej i prawnej z zakresu finansowania aktywów przedsiębiorstw, tym również publikacji własnych i współautorskich. W części empirycznej wykorzystano własne, zaprojektowane na potrzeby pracy, badania ankietowe oraz wyniki opublikowanych badań innych autorów dla zobrazowania postawionych hipotez badawczych. Dokumentacja z tych badań znajduje się w załącznikach nr 1 i nr 2.

Przyjęto założenie, że leasingodawcą jest to podmiot gospodarczy, co jest zgodne zarówno z kierunkiem badań międzynarodowych, jak i konstrukcją prawną leasingu nieruchomości w Polsce. Szeroko przedstawiono sposoby finansowania aktywów trwałych przez przedsiębiorstwa, w nawiązaniu do finansowania nieruchomości środkami obcymi. Zdaniem Autora „Jest to wiodące kryterium wszystkich prowadzonych w pracy analiz i rozważań.”

W ramach badań cząstkowych Doktorant zajmował się też problematyką ram prawnych funkcjonowania leasingu w Polsce, w kontekście prezentowanych cech (determinant) rynku nieruchomości oraz nieruchomości jako przedmiotu finansowania. Wyodrębnienie cech rynku nieruchomości, które są stymulantami oraz destymulantami rozwoju leasingu, stanowi ośnoję zarówno rozważań teoretycznych, jak i badań ankietowych podmiotów gospodarczych. Do analiz prawnych przyjęto

dość specyficzny okres, w którym nastąpiły zmiany ustrojowe w Polsce (początek lat 90. ubiegłego wieku). Badania empiryczne dotyczyły jednak okresu, w którym leasing nieruchomości w Polsce stał się prawnie i ekonomicznie uzasadniony. Dla przyjętego okresu badawczego, dane źródłowe dotyczące struktury i przedmiotu leasingu w Polsce pozyskano z bieżącej rocznej sprawozdawczości podmiotów gospodarczych, udostępnione z zasobu statystyki publicznej przez GUS, natomiast dane dotyczące podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON dla miasta Bydgoszcz były wykorzystane przy tworzeniu zasad przeprowadzenia badań ankietowych i ich szczegółowej realizacji.

3. Analiza treści rozprawy doktorskiej wraz z oceną uzyskanych rezultatów

Doktorant w **Rozdziale I** szczegółowo analizuje zagadnienia związane z rynkiem nieruchomości jako obszarem inwestowania w Polsce. Swoje rozważania rozpoczyna od prezentacji pojęcia nieruchomości w ujęciu prawnym i ekonomicznym. Niektóre wywody zawarte w tym rozdziale mogły by zostać pominięte lub wydatnie skrócone jako, że są one powszechnie opisane w innych publikacjach. Można zauważyć, że Doktorant zbyt często odwołuje się do opracowań prof. E. Kucharskiej –Stasiak. Można było w tej materii wykorzystać dostępne materiały źródłowe (głównie przepisy prawa) oraz opracowania powstałe w innych ośrodkach zarówno w kraju, jak i za granicą (dotyczy to głównie postrzegania nieruchomości jako przedmiotu inwestowania). Należy docenić jednak fakt, że Doktorant dokonał szczegółowej analizy poszczególnych pojęć i terminów związanych z rynkiem nieruchomości. Efektem tych dociekań jest schemat rynku nieruchomości traktowanego jako system (rys.1.1, str. 36).

Rozdział II obejmuje zagadnienia źródeł finansowania nieruchomości przez przedsiębiorstwa. Stanowi to istotną część rozprawy doktorskiej związaną z realizacją założonych wcześniej celów szczegółowych. Także w tym rozdziale Doktorant rozpoczyna swoje dywagacje naukowe od analizy wielu pojęć i określeń - posiłkując się całkiem sprawnie dostępną literaturą. Wskazuje na źródła finansowania przedsiębiorstw (własne i obce), podając jednocześnie ich wady i zalety. Tabela 2.2 (str. 55) zawiera czynniki kształtujące strukturę kapitału w przedsiębiorstwie. Zwraca on też uwagę na znaczenie kosztu

kapitału przy formułowaniu ostatecznych decyzji związanych z wyborem źródeł finansowania działalności gospodarczej.

Należy też zwrócić uwagę na rys. 2.2 (str. 59) zawierający schemat wpływu wybranych czynników na średnioważony koszt kapitału.

W obliczeniach wartości średniej ważonej ważną rolę odgrywa sposób określenia wag i możliwości ich interpretacji. Jest to istotne zagadnienie, ponieważ dokonane wybory mają istotny wpływ na ostateczną wartość tej średniej..

Doktorant zwraca uwagę na asymetrię informacji (za Stiglitzem) i uważam, że to ważne zagadnienie winno być w pracy potraktowane bardziej szczegółowo.

Informacja, (jej jakość, adekwatność i dokładność), istotnie wpływa na końcowe rozwiązania w procesie podejmowania decyzji gospodarczych.

Autor zwraca też uwagę na sekurytyzację aktywów w procesach inwestowania.

Wskazuje na podstawowe korzyści np. szybkie przekształcanie w gotówkę wybranych aktywów finansowych. Wspomina też o hipotecznych listach zastawnych emitowanych przez banki hipoteczne. Warto było ten problem trochę rozwinąć między innymi podając zasady kształtowania się wartości bankowej hipotecznej i jej roli w procesie ograniczania ryzyka inwestowania i kredytodawców.

W podsumowaniu tego rozdziału Doktorant zwraca uwagę, że rynek nieruchomości w Polsce jest wspierany przez różne instrumenty prawne. Część z nich nie jest wciąż w pełni uregulowana prawnie.

Rozdział III dotyczy bezpośrednio charakterystyki leasingu jako źródła finansowania w ujęciu teoretycznym. Autor wskazuje na główne cechy leasingu, podaje etapy rozwoju tej formy korzystania z nieruchomości. Niektóre formy związane z historycznym rozwojem leasingu mogły by być zapewne opuszczone bez uszczerbku dla informacyjności tego rozdziału.

W tabeli 3.2 (str. 95) zawarto porównanie leasingu finansowego i operacyjnego.

Rozdział IV charakteryzuje otoczenie leasingu na polskim i międzynarodowym rynku nieruchomości.

Należy zwrócić uwagę na relatywnie mały udział branży leasingowej w PKB naszego kraju (rys. 4.1, str. 106), który wynosi aktualnie nieco ponad 3%.

Doktorant charakteryzuje też wybrane rynki w Europie. Leasing wynosi tam średnio ponad 6%. Przeprowadzone w tym przedziale badania mogą stanowić podstawę do

przygotowania założeń dotyczących rozwoju leasingu w Polsce. Autor zwraca ponad to uwagę na podatkowe skutki umów leasingowych.

Rozdział V dotyczy opisu i charakterystyki metody reprezentatywnej wykorzystywanej w badaniach zjawisk na rynku nieruchomości. Doktorant opisał zasady badań statystycznych oraz zaprezentował założenia metody reprezentatywnej (rys. 5.4, str. 154).

Rozdział VI stanowi opis i charakterystykę badań ankietowych wybranych podmiotów gospodarczych. Strukturę populacji generalnej zawarto w tabeli 6.2 (str. 169).

Przebieg badania uważam za prawidłowy i nie zgłaszam istotnych zastrzeżeń formalnych.

Dotyczy to też formy prezentacji wyników cząstkowych oraz wyników końcowych.

Zwracam uwagę na szczegółowość przeprowadzonych badań oraz ich sumienność i staranność w formułowaniu wyników.

W ramach wniosków z przeprowadzonych badań Doktorant przedstawił tabelę nr 1 (str. 201), w której określił w sposób opisowy wpływ cech rynku nieruchomości na leasing nieruchomości.

Autor odwołuje się do badań wybranych pozycji literatury oraz wskazuje na uzyskane wyniki i analizy danych dotyczących Bydgoszczy, które potwierdzają przyjęte wcześniej założenia teoretyczne.

Niektóre uwagi szczegółowe do rozprawy doktorskiej

- w podrozdziale „Istota i znaczenie kapitału w przedsiębiorstwie”, str. 57 autor napisał o celu i korzyściach związanych ze stosowaniem z dźwigni finansowej, warto by było dla równowagi wspomnieć również o negatywnych skutkach jej wykorzystania (ryzyko, upadłość firmy);
- str. 83, w drugim akapicie jest informacja o aktywach funduszu zamkniętego; można zaznaczyć, iż nieruchomości te muszą posiadać uregulowany stan prawny i nie mogą być przedmiotem zabezpieczenia lub egzekucji, zaś w skład aktywów funduszu wchodzi również przedmioty i urządzenia, w tym urządzenia infrastruktury technicznej, potrzebne do korzystania z tych nieruchomości (więc wpływające także na ich wartość jako lokaty funduszu);

- początek str. 84 wg autora: „Największe fundusze powstawały w latach 2004-2006 skupując przeszacowane nieruchomości, natomiast ich zamknięcia następowały zazwyczaj po ośmiu latach”. Zwracam uwagę, że zamknięcie tych funduszy na ogół wiązało się z wydłużonym okresem likwidacji spowodowanym trudnościami ze sprzedażą tych przeszacowanych nieruchomości w okresach spadków cen;
- str. 112 w omówieniu wykresu o wartości nieruchomości oddanych w leasing w latach 1998-2016 autor mógłby odnieść otrzymane wartości do sytuacji makroekonomicznej lub też cen nieruchomości w poszczególnych latach;
- w końcowej części pracy można było dołączyć propozycje dotyczące rozpowszechniania leasingu nieruchomości wśród przedsiębiorców (za pomocą zmian w prawie, otoczeniu gospodarczym, marketingu itp).

Podsumowanie

Stwierdzam po gruntownej analizie pracy, **że spełnia** ona wymogi formalne i merytoryczne dotyczące rozpraw doktorskich zawarte w Ustawie i Rozporządzeniu oraz wpisuje się w obowiązujące procedury i zwyczaje akademickie .

Opracowanie dotyczy relatywnie mało rozpoznanego w Polsce zagadnienia leasingu nieruchomości. Autor przeprowadził wnikliwe badania literaturowe oraz szczegółowe badania empiryczne na wybranym polu badawczym. Wykazał się dużą znajomością problemu i dociekliwością w ustalaniu faktów i prawidłowości .

W związku z powyższym wnioskuję do Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego o przyjęcie rozprawy doktorskiej mgr Mirosława Górskiego i skierowanie jej do dalszego procedowania.

Z poważaniem

Ryszard Zróbek